

Det vigtigste i livet kan ikke kontrolleres

af *Lærke Grandjean*

I TROSSPØRGSMÅLET SÅVEL SOM I DET PÆDAGOGISKE MÅ MAN VÆRE VILLIG TIL AT SE DET RISIKABLE I ØJNENE

Verden ser målløs til, mens Danmark sælger ud af værdierne tillid og tro i undervisning og uddannelse. "I danskere har Grundtvig, Kierkegaard og Løgstrup. I er verdensberømte for at skabe lykkelige, skabende og demokratiske borgere. Hvorfor peger I ikke på en anden vej end OECDs og PISAs ødelæggende konkurrence vej, som er ved at nedbryde mennesker og maskingøre uddannelse?", lyder det fra international pædagogisk forskning.

Valget står mellem tillidens vej - eller målingsvejen. Ad den ene kan man aldrig garantere, at uddannelse lykkes. Man kan håbe og tro på det. Man kan vise tillid til de lærere og den skole, der skal varetage det daglige undervisningsarbejde. Ad den anden vej kræves garantier, og uddannelsesresultaterne kontrolleres derfor hyppigt med maskinelle læringsmålingstests.

Flertallet af danske politikere har vedtaget at gå ad sidstnævnte vej, og den nye læringsfolkeskole følger blindt OECDs og PISAs håbløse politik i troen på, at kundskaber og viden er noget, man kan proppe ind i mennesker. Man mener, man kan teste og måle sig frem til, hvor meget eleverne indoptager. Skolen er blevet som en svineproduktion. Får vi gode samfundsborgere ud af det?

Det spurgte jeg i februar den hollandske uddannelsesforsker Gert Biesta om. Mellem to forelæsninger, og i de timer bilturen mellem København og Aarhus varede, gjorde han det klart, at den nye danske læringsskole er en fatal fejltagelse.

Den danske regering har sammen med kommunerne tildelt milliarder af kroner til at øge maskinernes indtog i skolen. Pengene er til it-udstyr og til forskningsprojekter, som bl.a. handler om, hvordan læreren løbende - med computerprogrammer - skal tjekke elevens læring via en række spørgsmål til den enkelte elev. Læreren opgave er så ud fra spørgsmål og elevsvar på computeren at teste elevens tegn på læring, at evaluere elevens læring og vurdere om eleven har nået de nationale læringsmål. "Det lyder for mig som den samme måde, hvorpå man opdrætter svin. Jeg vil sige, at det nærmest er en latterlig opfattelse af, hvad uddannelse indebærer", siger Gert Biesta.

Læringsplatforme, digitalisering af elevernes læring og input-output-tankegangen vil udradere det menneskelige dannelsesaspekt. Men så ødelægges uddannelse ifølge Gert Biesta. I stedet skal man stille spørgsmålene: Hvad er god uddannelse? Hvad er formålet? Hvis formålet bl.a. er at danne mennesker til et levende demokrati, et bæredygtigt miljø og

en voksende omsorg for hinanden, så er Gert Biestas råd til danske politikere og lærere kort og godt: Vær ikke en logrende hale til den læringsvanvittige OECD og PISA-hund.

I skolen skal man, diametralt modsat OECDs og PISAs anbefalinger, først og fremmest vægte undervisning - ikke læring (som kan foregå alle andre steder, uden for skolen).

Gert Biesta begrunder: "Jeg skelner mellem to måder [undervisning og læring], hvorpå man kan beskrive forholdet mellem en studerende og en lærer. Oplevelsen af at blive undervist er en oplevelse, hvor noget kommer til dig. Noget, som du ikke har med at gøre, som er ude af din kontrol og ude af dine hænder. Den infantile reaktion på at blive undervist er at sige, åh, jeg kan ikke lide det, jeg vil have kontrol, så jeg skubber det tilbage. Men oplevelsen af at blive undervist er meget vigtig, hvis man altså ønsker at fremme ansvarlighed og selvstændighed."

Gert Biesta sammenligner Danmarks nye læringsskole med den ene af de to skabelsesberetninger i Bibelen. Gud, Jahve, producerer noget, og så ønsker han at være sikker på, at det, han producerer, nemlig mennesker, opfører sig, som han vil have det. Denne skabelsesberetning kan ses i et produktionsagtigt lys, hvor vores forhold til verden tænkes som produktion. Hvis man smider det risikable ud, så bliver det produktionstanken, der vinder. Men en sådan produktionstanke på uddannelse skaber ikke ansvarlige og selvstændige mennesker.

I den anden skabelsesberetning fra Bibelen ønsker Gud, Elohim, derimod, at mennesket skal være voksent, være et subjekt i sig selv, altså frit og uafhængig af skaberen. Kampen mellem på den ene side at være dén, der skaber og på den anden side at være bevidst om at det, man skaber, dybest set er hinsides éns kontrol, er en enorm risiko, som må tages.

I uddannelse, hvor menneskelige handlinger skabes, må man vælge, om man vil skabe selvstændighed og ansvarlighed eller ej, også selvom det er langt mere risikabelt og lidelsesfuldt. Hvis vi forsøger, som Jahve gør i Bibelens ene skabelsesberetning, at smide det risikable ud, så viser man ikke interesse for, om mennesker bliver subjekter men tænker dem blot ind i en produktion. Det er ikke en uddannelsesmæssig gestus.

Gert Biesta inddrager det religiøse sprog samt forestillingerne fra Bibelen som en underløbende strøm i hele sin pædagogiske forskning. Dermed står han ved, at pædagogik er et "svagt projekt", hvor det, ligesom i trosspørgsmål, er umuligt at give garantier for, hvordan det virker. Det kræver mod af en pædagogisk forsker således at sprænge de ellers faste forestillinger om, at pædagogik og tro skal holdes adskilt.

Måske skal vi i Danmark tilsvarende finde modet til at bringe folkeskole og folkekirke, altså viden og tro, sammen og sige, at lærerne og skolen har en art forkyndende opgave, forstået som aktuel tiltale om det at tro, som et kald til afgørelse. Er det på tide at sprænge rammerne og indse, at uden at inddrage kaldet til tro, håb og kærlighed, altså at tiltale et religiøst indhold ind i det pædagogiske, bliver pædagogik og uddannelse taget på sengen i spørgsmålene om, hvad et menneske er, og hvad skolens formål er. Så står vi uforstående

tilbage og spørger: Hvorfor er det gået så skævt?

Den (manglende) religiøse debat er som gløder, der upåagtet enten kan flamme med faretruende fanatisk fromhed - eller slukkes og føre til gold og iskold åndløshed. Men samme gløder kan med den rette omhu blusse med en ild, der kan live op midt i den maskinelle aktivitets- og kompetencekulde.

Vor hjemlige Grundtvig, Kierkegaard og Løgstrup kan i høj grad bidrage til en sådan oplivende religiøs debat.

I trosspørgsmålet såvel som i det pædagogiske må man være villig til at se det risikable i øjnene, for det vigtigste i livet kan ikke kontrolleres. Man kan ikke kontrollere, hvad tro eller viden gør ved det enkelte menneske, heller ikke om det gør nytte for samfundet. Man kan håbe på det, men ikke vide det med sikkerhed. Det er det grundlæggende udgangspunkt, hvis man i folkeskolen vil skabe ansvarlige og selvstændige samfundsborgere, der samtidig både er oplyste *og* har øjne og ører åbne for troens muligheder.

Skolen og dens lærere hverken kan eller skal altså garantere, at børn og unge går ud af skoleporten parate til et levende demokrati, et bæredygtigt miljø eller omsorg for hinanden. Samfundet og dets politikere kan skabe rammer og håbe på, at det sker - men man kan aldrig vide det med sikkerhed.

I stedet for at tænke uddannelse ud fra en produktionstankegang, sådan som det sker i den nye læringsfolkeskole, skal politikerne og samfundet vise tillid til og tro på, at lærerne og skolen gør alt, hvad der står i deres magt for at skabe god undervisning.

Hvis man altså stadig ønsker, at skolens formål skal være at danne mennesker til åndsfrihed, ligeværd og demokrati.